Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Байрым кюн, элия ай (июль), 3, 2020 жыл

№ 78 (20811)

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Къаты мадарланы жумушатыргъа энтта онгла ачылгъандыла

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Къабарты-Малкъар Республикада коронавирус жукъгъан ауруудан сакълаными мадарларын толтуруу эмда ол къалай жайыла баргъанына контроль этиу жаны бла оператив штабны кезиулю жыйылыуун видеоконференция халда бардыргъанды эмда республикада санитар-эпидемиология болумну юсюнден билдириулеге тынгылагъанды.

Бек алгъа Роспотребнадзору регион управлениясыны башчысы **Жираслан Пагов** сёлешгенди. Ол билдиргенге кёре, 30 июньнга COVID-19 ауруугъа жукъгъанланы саны 5010-нга жетгенди, андан 3386 адам сау болуп чыкъгъанды, 53-сю ауушханды. Госпитальлада 1282 саусуз жатады, 1688 адам амбулатор халда багъылады. Инфекция башланнганлы тестледен 89 мингден аслам адам ётгенди, 16 мингнге да КТ-тинтиуле бардырылгъандыла.

Доклады айтханнга кёре, бюгюнлюкде республикада эпидемиология болум игилене барады. Аны себепли кийиригген къаты мадарланы жумушатыуну эгинчи кезиуюне кёчерге боллукъду.

КъМР-ни саулукъ сакълау министри **Рустам Калибатов** коронавирусдан ауругъанлагъа багъар ючюн республиканы жети медицина учреждениясында 1583 ундурукъ бёлюннгенин, аладан 791-не кислород бла жалчытхан аппаратла салынганларын билдиргенди. Андан сора да,ёпкеле солурча этген 76 аппарат хайырланыргъа берилгенди, кёчюрюлюучю УЗИ аппаратладан да 4-сю къоуулгъанды. Дагъыда 8 ИВЛ-ни бла 80 мониторну келирлерин сакълайдыла.

Госпитальлада бек къоркъуулу инфекцияладан ауругъанланы саны, министр белгилегенича, 15,2 процентге, бек къыйын саусуланы саны да 4,7 процентге азайгъандыла.

Юйлеринде багъылгъан саусузлагъа да, республиканы башчыларыны оноулары бла, къырал медицина учреждениляны юслери бла дарманла бериледиле. Биринчи медина-санитар болушлукъ этгенле да керекли препаратла бла жалчытылынадыла. Бюгюнлюкде 852 саусуз керекли дарманла алгъанды. Жангы амбулатор саусуланы юслеринден шартла КъМР-ни Саулукъ министерствосуна юкон сайын тюшгенлей турадыла.

-Санитар-эпидемиология служба бла Саулукъ сакълау министерство, керти окъуна, бек уллу иш тындыргъандыла,- дегенди Казбек Коков. – Бу вирус жукъгъанланы саны бек уллугъа кетмегени, сау болгъанланы да кёпден-кёп бла баргъанлары битеу тийишли ведомствола бла организацияла ишлерин келишиулюкде, къуралыулу бардырылгъанларына шагъатлыкъ этедиле, бюгюнлюкде кезиулю жумушатыу мадарла этерге да онг бергендиле.

Айхай да, медицина персоналгъа бек уллу ауурлукъ жеттени баямды. Алагъа аны ючюн уллу ыспас этерчады. Мындан ары да ма алай биргип ишлеу хайырлы боллугъуна, кёп да бармай чеклени кетериуню башха кезиулерине кёчерге онг чыгъарыгъына ишексизме.

Алайды да, КъМР-ни Башчысы бу кюнледе чыгъарылгъан Указына кёре, 1 июльдан МФЦ ишлет башлайды, жай кафеле, баллары жабылмагъан рынокла бла ярмаркала, зоопаркла да ачыладыла. Аш-азыкъ болмагъан товарла сатхан тюкенлени бир-бирлери (жерлери 800 квадрат метрге дери жетген) ишлет башларыкъдыла. Аны бла бирге бир жолгъа тюкеннге кёп адам кирмезча этерге, санитар мардаланы сакъларгъа керек боллукъду.

КъМР-ни Правительствосу Роспотребнадзорны КъМР-де Управлениясы бла бирге жуукъ заманлада республиканы курорт тийрелеринде орналгъан къонакъ юйлеге салынгган чеклени кетериуню онглары къарарыкъды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

«Битеу чырмауладан ётюп, экономиканы къысха заманны ичинде аягъы юсюне салаллыгъыбызга ишексизме»

КъМР-ни Парламентини кезиулю пленар жыйылыуунда республиканы Правительствосу 2019 жылда тамамлгъан ишини эсеплерин белгили эттенди. Кенгешни спикер Татьяна Егорова бардыргъанды. Анга РФ-ни Къырал Думасыны депутаты Геккиланы Заур, КъМР-ни прокурору Николай Хабаров да къатышханды.

Премьер-министр Мусуклары Алий быытыр республиканы социал-экономикасын айнытыуну, миллет проектлени тамамлауну юслеринден доклад этгенди.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Правительствону башчысы белгили этген шартлагъа кёре, 2019 жылда республиканы кесинде чыгъарылгъан продукцияны ёлчеми 150 миллиард сомгъа жетеди. Ол а аны аллында жылны тарихлерини 101,1 процентиди.

Былтыр промышленностъда бир ненча инвестиция проект бардырылгъанды жашауда. Ол санда республиканы предприятияларын тыш къыраллы продукцияны алышындырыу программагъа къатышдырыу кёнгютюю излемлеге келишдириу жаны бла мадарла толтурулгъандыла. Бу мадарланы хайырындан промышленный индексни ёлчеми 109,7 процент болгъанды, ол а къыралда орталыкъ кёрюмдюледен асламды (РФ-де – 102,4 процент).

Энергетикада тамамланнган жумушланы юслеринден айтханда, «МРСК Шимал Кавказ» акционер обществону инвестиция проектлерини багъасы 945 миллион сомгъа жетгенди. Ол а жылны аллында белгиленнген тарихледен бир бла жарым кереге кёпдю. Жетишимлени арасында Мусуклары Алий Огъары Малкъар ГЭСни къурулушу бошалгъаныны, ол республиканы энергетика комплексине къошулгъаныны белгилегенди.

ЭЛ МЮЛК

Былтыр республиканы эл мюлкюнде урунгганла 54 миллиард сом багъасы продукция чыгъаргъандыла. Ол а аны аллында жылны ёлчеминден 5 процентге кёпдю. Мелиорацияда инновация технологияла сингдирилгенлерини, битимли урлукъла себилгенлерини хайырындан 404,4 минг тонна тахта кёгет ёсдюрюлгенди. Жерчилик бла кюрешгенле 350 минг тонна жилек жыйгъандыла. Кёгетлени тирлиги уа 36 процентге ёсгенди, былтыр интенсивный амал бла 2580 гектар терек бахча салыннганды.

Малчылыкъда да барды ёсюу - 23 миллиард сом багъасы продукция чыгъарылгъанды, ол а 2018 жылны кёрюмдюлеринден 4 процентге асламды.

Къабарты-Малкъарны эл мюлк предприятияларына федерал эм республикалы бюджетледен этилген къырал болушлукъ 1,8 миллиард сомгъа жетгенди. «Эл мюлкде онгларыбыз уллудула. Алай отрасльда жашырын ишлегенле, хакъны конвертледе алгъанла кёпдюле. Аны ючюн а анда айлыкъ да гитчелей къалады. Эл мюлк кластерни ишаннгылы айнытыр ючюн а битеу кемчиликлени, тыйгъычланы кетерирге тийишлидиг»,- деп къошханды докладчы.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къол кётюрюу

Айырыучуларыбызны асламысы ыразылыкъларын билдиргендиле

1 июльда ингирде 20 сагъатда къыралда битеу айырыу участкала жабылып, аланы келечилери РФ-ни Конституциясына тюзетиулени кийириу бла байламлы къол кётюрюню эсеплерин чыгъарып башлагъандыла. Тюнене уа РФ-ни Ара айырыу комиссиясы референдумну эсеплерин белгили эттенди.

Алай бла РФ-де участкалагъа айырыу эркинликлери болгъанланы 65 проценти келгендиле, ол а экспертлени оюмларына кёре, иги кёрюмдюдю.

Россейни баш законуна тюзетиулени къол кётюргенлени 78 проценти тюзге санап, аланы къабыл кёргендиле. Инсанланы 21,2 проценти уа алагъа къажау болгъанларын билдиргендиле.

Къабарты-Малкъарны юсюнден айтханда, республикада битеу 355 айырыу участка да 25 июньда ачылып, 1 июльда ингирден 20 сагъатха дери ишлегендиле.

Орта кюн а КъМР-ни Айырыу комиссиясы къол кётюрюню эсеплерини протоколун къабыл кёргенди. Комиссияны башчысы **Вячеслав Гешевни** айтханына кёре, келсрини къол кётюрюу эркинликлерин424,1 минг адам толтургъандыла, ол а айырыучуланы 78,3 процентиди.

- РФ-ни Конституциясына тюзетиулени 369,7 мингден аслам адам тюзге санап, ала ючюн къол кётюргендиле (85,8 процент). Алагъа ыразы болмагъанларын а 53,8 мингнге жуукъ адам билдиргендиле (айырыучуланы 12,6 проценти). Алай бла битеуроссей айырыула Къабарты-Малкъарда тюзлюк бла бардырылгъанларын айтырчады,-дегенди ол.

Ызы бла комиссияны келечилери айырыуланы эсеплерини протоколуна къол салгъандыла эмда ол РФ-ни Ара айырыу комиссиясына жиберилгенди.

Вячеслав Мицевични айтханына кёре, сайлауну кезиюнде бузукълукъла этилмегендиле. Айырыу комиссиягъа инсанладан соруула болгъандыла, сёлешгенлеге законлаангыла-тылгъандыла.

Ахырында Вячеслав Гешев КъМР-де айырыула къуралыулу, бузукъсуз болгъанлары бла алгъышлагъанды эмда аны хазырлаугъа, бардырыугъа бла алгъышлагъанла барысына да ыразылыгъын билдиргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Медицина

Госпитальлагъа - ёпкелени солутхан аппаратла

Къабарты-Малкъарны госпитальларына ёпкелени хауа бла жалчытхан 76 (неинвазив) аппарат берилгенди, деп билдиргендиле КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосундан.

Ведомствода айтханларыча, бу аппаратла федерал бюджетни ачхасына алынгандыла. Ала Нальчикде биринчи номерли шахар клиника больницагъа, СПИД-ге эм жукъгъан ауруулагъа къажау кюреш бардыргъан арагъа эмда Прохладныйны ара район больницасына жиберилгендиле.

Жангы аппаратла хауаны адамны бетин энчи къап бла жабып, ёпкелеге алай жиберердиле. Башхача айтханда, саусуз кеси кючю бла солуйду, аппарат а анга себеплик этеди. Бу амал солуулары ири айланмагъан саусузланы бакъгъанда хайырланылады, дейдиле специалистле.

УЛЬБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы промышленность, энергетика эмда сатыу-алыу министрини юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1.Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 81-чи статьясыны «б» пунктуна тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы промышленность, энергетика эмда сатыу-алыу министрине **Ахубеков Шамиль Аслан**биевични салыргъа.

2.Бу Указ анга къол салынгган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.КОКОВ

Нальчик шахар, 2020 жылны 30 июну, №78-УГ

«Къабарты-Малкъар Республикада бийик хазырлыкъны низамын кийириуню эмда жангы коронавирус инфекция (2019-nCOV) андан ары жайылмаз ючюн къошакъ мадарла этиуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2020 жылда 18 мартда чыгъарылгъан 19-УГ номерли Указына тюзетиуле кийириуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини

УКАЗЫ

1.«Къабарты-Малкъар Республикада бийик хазырлыкъны низамын кийириуню эмда жангы коронавирус инфекция (2019-nCOV) андан ары жайылмаз ючюн къошакъ мадарла этиуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2020 жылда 18 мартда чыгъарылгъан 19-УГ номерли Указына быллай тюзетиуле кийириргe:

а) 2.1-чи пунктда:

ючюнчю абзацда «зоология паркла,» деген сёзлени кетирирге;

тёртюнчю абзац кючюн тас этеди;

бешинчи абзацда «эмда библиотекаланы» деген сёзлени орунуна «,библиотекаланы бла зоология паркланы» деп жазаргъа;

б) 2.2-чи пунктда:

экинчи абзацда «дагъыда заказланы жетдириу» деген сёзлени орунуна «заказланы жетдириу эмда ара аш-азыкъ стационар предприятиялада сезон (жай) ауулlandырыуну объектлеге жумушларын тындырыргъа (аланы орамдан кирирча эшиклери бар эселе)» деп жазаргъа;

тёртюнчю абзацда «онуу жетмейди» деген сёзледен сора «орамлада бла ярмаркалада сатыу-алыугъа,», «400 квадрат метр» деген сёзлени «800 квадрат метр» деген сёзлеге алышындырыргъа;

в) 2.6-чы пунктну «а» подпунктунда «2020 жылны 12 июлуна дери (ахыр кюнню да ары къошуп)» деген сёзлени кетирирге, «чек салыу» дегенден сора «2020 жылны 15 июнундан 2020 жылны 28 июнуна дери, 2020 жылны 29 июнундан 2020 жылны 12 июлуна дери кючюн тас этмейди» деп жазаргъа.

2.Бу Указ 2020 жылда 1 июльдан башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.КОКОВ

Нальчик шахар, 2020 жылны 30 июну,№80-УГ

Бозиев Владимир Натбиевични Лескен сюд районну 2-чи номерли сюд участкасыны жарашдырыучу судьясыны къуллугъуна салыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини

БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 100-чю статьясыны 1-чи кесегини «и» пунктуна, 117-чи статьясыны 3-чю кесегине эмда «Къабарты-Малкъар Республиканда жарашдырыучу судьяланы юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 6-чы бла 7-чи статьяларына тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти **бегим этеди**:

1.**Бозиев Владимир Натбиевични** Лескен сюд районну 2-чи номерли сюд участкасыны жарашдырыучу судьясыны къуллугъуна 10 жылгъа салыргъа.

2.Бу Бегим кёабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т.ЕГОРОВА

Нальчик шахар, 2020 жылны 30 июну, №163-П-П

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2019 жылда ишини эсеплерини юсюнден отчётну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 100-чю статьясына тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2019 жылда ишини эсеплерини юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы кёргюзтген отчётха тынгылап, Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти **бегим этеди**:

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2019 жылда ишини эсеплерини юсюнден отчётну эсге алыргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т.ЕГОРОВА

Нальчик шахар, 2020 жылны 30 июну, №164-П-П

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Бир кюннге ауруудан 300 адам къутулгъанды

КъМР-де коронавирус ауруу 5109 инсанда ачыкъланнганды. Бир кюннге жукъгъанланы саны иги да тюшгенин белгилергъа, алгъын ол 70-80-нге жетген эсе, 2 июльда уа вирус 48 адамгъа жагъылгъанды. Бюгюнлюкде медицина болушлукъ алып, андан 3782 пациент сау болгъандыла. Ол санда 2 июльда ауруудан 94 инсаныбыз къутулгъандыла. Бу жаны бла рекорд 1 июльда тохташдырылгъанды дерге боллукъду. Вирусдан бир кюннге 302 адам сау болгъан эдиле.

Шёндю медицина болушлукъ 1273 пациентге бериледи. Озгъан кюн вирусдан бир адам да ауушмагъанды, алай аны ауурлугъун кётюралмай, республикада 54 пациент ёлгенди.

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагъан кюнден бери 92,1 мингден аслам тест бардырылгъанды. Ауругъанла бла тюбешип, инфекция жукъгъаныны ишекли 1282 адам юйлеринде туруп, медицина тинтиуледен ётедиле. Бир кюннге уа аланы тизмесине 36 адам къошулгъанды.

Госпитальлада 1226 адам турады, аладан реанимация бёлюмде 58 инсан. 1608 саусузгъа болушлукъ амбулатория халда бериледи.

Шимал Кавказны регионлары юслеринден айтханда, Роспотребнадзорну тарихлерине кёре, вирус СКФО-да 30,9 минг адамгъа жукъгъанды. Андан округда 710 инсан ауушхандыла. Бюгюнлюкде уа ауругъанланы саны бютюнда Дагъыстанда кёпдю – 7968 адам, болсада андан къутулуп, сау болгъанланы саны да бу республикада асламды – 5902.

Къарачай-Черкесде 3668 адамгъа жукъгъанды COVID-19, аладан 1597 сау болгъандыла, 15 адам вирусдан ауушхандыла.

Россейде коронавирус 661,1 минг адамгъа жагъылгъанды. Бир кюннге ауругъанланы санына 6760 пациент къошулгъанды. Пандемия башланнгандан бери вирусдан 422,9 минг инсан сау болгъанды. Къыралда андан 9683 инсан ауушханды.

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге кёре уа, битеу дунияда бу ауруу 10,6 миллион адамгъа жукъгъанды, аладан 515,6 мингден аслам ауушхандыла. Американы Бирлешген Штатларында ауругъанланы саны 2,68 миллиондан озгъанды. Жукъгъанланы саны Бразилияда ёсгенлей барады – 1,44 миллион адам. Россей ауругъанланы санына кёре ючюнчю жердеди. Аны ызындан Индия келеди – анда 585 минг адам ауругъанды.

Бюгюнлюкде дунияда коронавируса къажау 141 вакцина хазырланады. Аны юсюнден Саулукъ сакълауну халкъла аралы организациясыны башчысы Тедрос Адханом Гебрейесус айтханды. Ол билдиргенича, вакцина жуукъ айлада хазыр боллукъду. ВОЗ-ну башчысы COVID-19 ауруудан толусунлай къутултхан дарман чыгъарылмагъанын белгилегенди, болсада вакциналагъа ышанылукъ уллу болгъанын чертгенди.

Бу кюнледе уа АБШ-ны власть органлары «Ремдесивир» дарманы 500 минг дозасын сатып алгъаны белгили болгъанды. Ол а коронавирусну бакъгъанда артыкъда хайырлы болгъаны тохташдырылгъанды. Экспертле айтханларыча, келир юч айда (сентябрьге дери) дарман рынокда боллукъ тюйюлдю. Бу ёлчем дарманны хазырлагъан компанияны келир юч айда чыгъаргъа белгилеген продукциясы эди.

ООН-ну Къоркъуусуз совети уа коронавирус бла байламлы эсгертиулени къабыл кёргени белгили этилгенди. Анда организация дуния башында къыраллада къазауатланы 90 кюннге тохтатып, алагъа гуманитар болушлукъ этерге чакъырады.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

«Битеу чырмауладан ётюп, экономиканы къысха заманны ичинде аягъы юсюне салаллыгъыбызгъа ишексизме»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

КЪУРУЛУШ, ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО, ТЫШ КЪЫРАЛЛА БЛА САТЫУ-АЛЫУ

2019 жылда къурулушда 23 миллиард сом багъасы жумуша толтурулгъандыла (2018 жылны кёрюмдюлеринден 4 процентге аслам). Битеу да бирге 474 минг квадрат метр жашау журт битдирилгенди.

Аны бла бирге уа социал объектлени жангыртыргъа къолдан келгенди. Премьер-министр бу иш быйыл да андан ары бардырыллыгъын чертгенди. Аламлы капиталгъа инвестициланы ёлчеми 44 миллиард сомгъа жетгенди, ол а аны аллында жылдан 10,3 процентге кёпдю.

2019 жылда гитче эм орталыкъ бизнесге 330 миллион сом багъасы къырал болушлукъ этилгенди. Ол санда гитче эм орталыкъ бизнесге микрокредитге берген фонд быйтыр 77 займ юлешгенди, Гарантия фонд да бу ишге кесини юлюшюн къошханды. Алай бла быйтыр республиканы бизнесменлерине 1,3 миллиард сом кредит берилгенди.

Къабарты-Малкъар 58 тыш къырал бла сатыу-алыу байламлыкъла жюрютеди, ол санда экспорт 32 къыралгъа этиледи. Быйтыр сатыуну багъасы 88,4 миллион доллар болгъанды. Экспортну ёлчемине кёре КъМР Шимал-Кавказ федерал округда экинчи жерни алады. Мусукланы Алий предприятияланы тыш къыралла бла сатыу-алыу онглары аннан да уллу болгъанларын чертгенди. «Бу ишни тиреллиуде КъМР-ни Экспорт арасына ышаныулукъ уллуду. Быйтыр аны себеллиги бла 13 келишим къабыл кёрюлгенди. Алай ол да азды, онгларыбыз андан уллудула»,-дегенди докладчы.

ТУРИЗМ, БЮДЖЕТ

Мусукланы Алий республикада халкъла аралы даражалы курортну къурау баш муратладан бири болгъанын чертгенди. Жылны аллындан бери уа коронавирус туризмге биютюнда уллу заран салгъанын айтханды ол. Беш айны ичинде бизге келген къонакъланы саны 50 процентге азайгъанды. Быйтыр а Къабарты-Малкъарда 602 минг адам солугъанды (2018 жылны кёрюмдюлеринден 9 процентге аслам). Аны себепли Правительствогъа отрасльны аягъы юсюне этиу жаны бла уллу борчла салынгандыла.

Къырал финансларгъа башчылыкъ этиуню юсюнден да айтханды премьер-министр. Республиканы бюджетини файдалары 2019 жылда 14,5 процентге ёсгенди эмда 41,2 миллиард сом болгъандыла. Налогладан эм аннан тышында фондладан 17 миллиард сом тюшгенди. Аны бла бирге уа къырал борчну азайтыргъа къолдан келгенди. Бюгюнлюкде он 8 миллиард сомду, ол 22 процентге къысхартылгъанды.

Айлыкъны ёсдюрюргъе къолдан келгенин иги шартха санагъанды докладчы. Республикада хакъны орталыкъ ёлчеми 27 452 сомгъа жетеди, ол а аны аллында жылдан 6,5 процентге кёпдю.

САУЛУКЪ САКЪЛАУ, БИЛИМ БЕРИУ

Саулукъ сакълауну айнытыргъа бурулгъан жумушланы хайырындан бу сферада кёрюмдюле игиленнгендиле. Сёзге, демографияда толтурулгъан мадарланы хайырындан инсанланы жашау ёмюрлерини орталыкъ ёлчемин 76,5 жылгъа жетдирирге онг болгъанды.

Медицина инфраструктураны айнытыугъа энчи эс бурулады. Быйтыр онкология болушлукъну амбулатория халда берген эки ара ачылгъанды, эки фельдшер-акушер пункт битдирилип, хайырланыргъа берилгенди. Жылны ичинде медицина техника сатып алынгранды. Ол санда онкология арагъа 40 тюрлю оборудование, къан тамырла арагъа уа 75 миллион сом багъасы медицина затла келтирилгендиле. Республикалы сабий клиника больницада шёндюгю компьютер томограф салынгранды.

Билим берилуде школгъа дери учреждениялада окъутуу жерле къурау, билим берииню качествосун игилендириу, учреждениялы ырысхы базаларын жангыртыу жаны бла мадарла тамамланнгандыла.

Нальчикде жангы школ битдирилип, 1 сентябрде сабийлеге эшиклерин ачарыкъды. Чегемде эм Солдатская элледе школланы къурулушлары андан ары бардырыладыла, аланы быйыл хайырланыргъа берирге белгиленеди. Жууукъ кезиуге салынгран борчладан бири – республикада битеу школлада да окъутуугу бир сменнге кёчюрюдю. Биогюнлюкде уа окъуучуланы 10 процентге жууугъу экинчи сменнге жюрюйдюле.

Мусукланы Алий цифралы эм гуманитар билим бериу «Точка роста» араны сингдириюню, школланы компьютер техника бла жалчытыуну, саулукъларына кёре чекленнген онглары болгъанлагъа керекли амалла къурауну юсленинден да билдиргенди.

МИЛЛЕТ ПРОЕКТЛЕ

2019 жылда онеки миллет проектден Къабарты-Малкъарда онбири толтурулгъандыла. Алагъа кёре, 26 регион проект хазыранлгранды. Битеу да бирге уа республикагъа миллет проектлени жашауда бардырыргъа 5758,5 миллион сом бёлюннгенди. Конкурс жумушланы кезиюнде 364 миллион сомну аяргъа къолдан келгенди. Бу ахча башланнган жумушланы бошаргъа къоратыллыкъды.

Мусукланы Алий хар миллет проектни юсюнден энчи айтханды. Ол коронавирус инфекция жайылгъан кезиуде экономиканы бёлюмлерине заран салынгнганын, бу болумда биоджет сфераны ышаннгылылыгъын жалчытыргъа, инсанлагъа, экономиканы бёлюмлерине болушургъа кереклисин да айтханды. «Правительство битеу бу чырмауладан къорончсыз ётюп, экономиканы къысха заманны ичинде аягъы юсюне этеригине ишексизме»,- деп къошханды ол.

СЮЗЮУ

Депутатланы докладчыгъа соруулары кёп болгъандыла. Парламентарийле онкология араны болумун билирге сюйгендиле. Мусукланы Алий ангылатханыча, аны къурулушу 2007 жылда «Онкология» федерал программаны чеклеринде башланнган эди. Алай программа 2012 жылда тохтатылгъанды. Быллай учреждениялагъа излемле тюрленнгенлери себепли, жангы проект-смета документле жарашдырыргъа оноу этилгенди. Шёндю ала экспертизадан ётедиле. Документле кьабыл кёрюлселе, араны къурулушун федерал инвестиция программагъа къошуну юсюнден заявка берилликди.

Татьяна Егорова къошакъ къоранчла бла байламлы быйыл республикалы биоджет къалай толтурулгъун соргъанды. Алий Тахировични айтханына кёре, республикалы биоджетге 2,1 миллиард сом тюшмей къаллыгъына къорксуу барды. Коронавирусха къажау жумушла ючюн къошакъ къоранчла этиледиле, бюгюнлюкде бу ишге 1,3 миллиард сом къоратылгъанды, ол санда 700 миллион сом федерал биоджетден берилгенди. Премьер-министрни акъылына кёре, бу жаны бла къоранчла энтта ёсерикдиле.

Кредитле алыуну юсюнден сёз алыкъа бармайды, болсадаансыз халны тюзетирге онг болмазлыгъын да чертгенди ол. Къоранчланы республиканы иелигинде болгъан ырысхыны сатып къайтарыгъа белгиленеди. Алай бла биоджетни файдалары, къоранчлары да 42 миллиард сом тенгли болукъдула.

Жыйылыуну ахырында Татьяна Егорова Мусукланы Алийге тынгылы доклад эттени, соруулагъа жууапла бергени ючюн ыразылыгъын айтханды. «Правительство бет жарыкълы ишлейди, алай тамамланмай къалгъан жумушла энтта бардыла. Пандемия къуру бизни республиканы угъай, битеу къыралны жашауына, экономикасына заран салгъанды. Аны себепли бизге салынган борчланы толтурур ючюн барыбыз да бирден къадалып ишлерге керекбиз»,- дегенди ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Бушуу

ГУРТУЛАНЫ Солтанбекни жашы Салих

Къабарты-Малкъарны миллет маданиятына уллу бушуу сынаргъа тюшгенди. Сексенючжыллыгъында КъМР-ни халкъ поэти Гуртуланы Солтанбекни жашы Салих жашаудан кеттенди.

Гурту улу 1938 жылда Акъ-Суу элде туугъанды. Школну Орта Азияда тауусханды. 1958 жылда Къабарты-Малкъар къырал университетге кирип, аны «Малкъар эм орус тиллени бла адабиятланы преподаватели» ызын 1963 жылда тауусханды. Ол Къабарты-Малкъар Республиканы Издательствола, полиграфия эм китап сатыу-алыу ишле жаны бла комитетге 1986-1991 жыллада таматалыкъ этгенди.

Гуртуланы Салих КъМР-ни, КъЧР-ни, Къалмакъ Республиканы халкъ поэтиди, Къабарты-Малкъарны маданиятыны сыйлы ишчисиди, Желюк атлы адабият саугъаны, КъМР-ни Маданият министерствосуну адабият грамотасыны иесиди, халкъла арасында литература байламлыкъланы кючлеуде къошумчулугъу ючюн Гюржюню Баш Советини грамотасы бла саугъаннгранды, «Кавказны жазыучуларыны клубу» регионла аралы жамауат организацияны сыйлы президентиди.

Ол жыйырмадан артыкъ поэзия китапны, адабият эсселени, орус эм дуния классиклени, Шимал Кавказны, Гюржюню, Азербайджанны эм иги чыгъармаларыны малкъар тилге кёчюрмелерини авторуду.

Шота Руставелини «Витязь в тигровой шкуре» поэмасын ёз тилге кёчюргени ючюн аны «Тбилиси шахарны сыйлы инсаны» деген атха тийишли кёргендиле. Аны чыгъармачылыгъында Александр Пушкинни «Евгений Онегин» романыны кёчюрмеси энчи жерни алады.

Гуртуланы Салих къабарты поэзияны малкъар тилге кёчюрюлген антологиясыны авторуду. Поэтни назмулары поляк, серб, тюрк, венгер, къыргъыз, туркмен тиллеге кёчюрюлгендиле, «Уроки добра», «Песня птицы», «Синий ливень», «У Белой Речки на виду», «Грызёт мой конь удила», «Шесть писем совести» деген китапла орус тилде Москвада бла Нальчикде чыкъгъандыла, гюржю тилде «Спой мне песню» жыйымдыгъы дуния жарыгъын кёргенди. Гурту улу бир ненча пьесаны авторуду, ол Шиллерни «Хыйлалыкъ бла сюймеклик», Хугаевни «Бабица, Хамица, Хамел, Дарданел», Ахъяевни «Кимди терс?» деген пьесаларын малкъар тилге кёчюргенди.

Суратлау литература жаны бла къошумчулугъу, халкъланы шуёхлукъларын, бирликлерин эм келишиулюкклерин кючлеу жаны бла иши ючюн Солтанбекни уланы Салихге Кавказны жазыучуларыны клубу къураган «Кавказны халкъ поэти» деген ат аталгъанды.

Битеу жашауун ол миллет адабиятха къуллукъ этиуге жоралагъанды. Табийгъат фахмулулугъу жашау сынамы бла бирлешип, Къабарты-Малкъар Республиканы атлары айтылгъан маданият келечилерини сатырларында тийишли жер алыргъа онг берггенди. Саулай жашау жоругъу уа ишине, ёз республикасына керти табыныуну юлгюсюдю.

Гуртуланы Солтанбекни жашы Салихни юсюнден жарыкъ эсгериуле бизни жюреклеридизде ёмюрлеге сакъланырыкъдыла.

КъМР-ни Маданият министерствосу, КъМР-ни Жазыучуларыны союзу.

Кавказны керти патриоту эди ол

Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни, Къалмакъ Республиканы халкъ поэти, Кавказны жазыучуларыны клубуну сыйлы президенти Гуртуланы Салих дуниясын алышындыргъан хапар барыбызны да уллу бушуугъа къалдыргъанды. Ол тау сый-намысны, кертиликни, терен акъыллылыкъны, уллулукъну белгисича эди бизге.

Поэтча, ол жаланда кесини гитче журту Къабарты-Малкъарда угъай, битеу кавказ республикалада, Россейни кёп регионларында эм тыш къыраллада да белгили болгъанды. Аны чыгъармалары кёп тиллеге, ол санда ченчнгаъа да, кёчюрюлгендиле, ол кеси да суратлау кёчюрмечиликге энчи эс бургъанды. Аны къаламыны кючю бла орус эм дуния классиклени, кавказ жазыучуланы чыгъармаларыны малкъар тилге кёчюрмелери дуния жарыгъын кёргендиле. Битеу Кавказны адабият дуниясына бек къыйын кюнледи!

Гурту улуну кавказ литератураланы бирлешдириу, жазыучуланы араларында бирликни кючлеу degенча жарыкъ мураты болгъанды. Ол муратына кёп къалмай жеталгъан да эттенди: 2008 жылда Чечен Республикада «Халкъланы шуёхлукълары» журнал къурап бардырылгъан шималкавказ жазыучуланы кенгешини ызы бла ол бир акъыллы адамлары бла бирге Кавказны жазыучуларыны клубун жыйып, аны биринчи президенти болгъанды. Миллет литератураланы малкъар тилге кеси кёчюрюп, антологияларын басмалагъанды, аланы араларында чечен адабиятдан кёчюрмеле да жерлерин тапхандыла.

Аллахны буйругъу бла Салихни бу дуниядан жолу таусулгъанды. Алай бизни эсибизде ол бийик фахмулу поэтча, кёчюрмечича, терен оюмлу инсанча сакъланырыкъды, халкъ аны адабиятны, маданиятны кючлери бла адамланы бирикдирирге итиннген инсанныча даражасын кёргенлей турлукъду.

Кавказ жазыучуланы клубуну келечилерини, аны Чечендеги бёлюмюню атындан Гуртуланы Салихни юйюрюне, жууукъ-ахлуларына, шуёхларына, тенглерине эм биргесине ишлегенлеге бушуу этип, къайгъы сёз береби.

Муса АХМАДОВ,
Кавказны жазыучуларыны клубуну президенти,
Адам АХМАТУКАЕВ,
Кавказны жазыучуларыны клубуну Чечендеги бёлюмюню таматасы.

Урлукъчулукъ

Кесибизни да жалчытабыз, башхалагъа да жиберебиз

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров**, эл мюлкде селекциягъа эмда урлукъчулукъгъа себеплик этиуге жоралап, видеоконференция бардыргъанды. Аны ишине республиканы эл мюлк министри **Хасан Сижажев**, экономиканы айнытыу министрини орунбасары **Ольга Белецкая**, «Отбор» эмда «Зольский картофель» мюлклени таматалары **Князланы Руслан** бла **Руслан Бженников** да къатышхандыла, деп билдиргенди Эл мюлк министерствону пресс-службасындан.

Биринчи вице-премьер белгилегенича, Къабарты-Малкъарны аграрчылары асламысында бизни къыралда чыгъарылгъан урлукъланы хайыланадыла. Нартюхню эмда картофну юсленинден айтханда уа, аланы урлукълукъ тюрлюлерин ёсдюрюу бизни республикагъа артыкъда магъаналыды.

- Нартюхню гибрид урлукълары бла бизни республика кесин толусунлай жалчытады, бирси субъектлеге, тыш къыраллагъа да аслам кесек ашырады. Сёз ючюн, былтыр регионда онбеш минг тонна жарашдырылгъанды. Республиканы кесинде 3,5 минг тонна хайырланылгъанды, 500 тоннасы экспортха жиберилгенди, къалгъаны уа тыш регионлагъа сатылгъанды. Быйыл быллай урлукъланы производствосун андан да кёбейтирге умут барды, - degенди Сергей Говоров.

Аграрчыланы урлукъ бла жалчытыу бла республикада эл мюлкню институту, «Отбор», «Юг-сервис», «Зольский картофель» предприятияланы мурдорунда къуралгъан селекция арала, «Гибрид СК», «Элеватор» эмда «Прохладненское ХПП» заводла тири кюрешедиле. Сергей Говоров айтханыча, бу ишни андан ары айныта барыргъа тийишлиди. Илму жамауатха, аграрчыла да бирлешип, тыш къыралладан урлукъ алыуну къояргъа керекди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

АЙЫРЫУЛА

Жюжыллыкъ тамата инсанлыкъ борчун толтургъанды

Россейни Конституциясына тюзетиуле кийириу бла байламлы къол кётюрюуге Тёбен Чегемни жамауаты да тири къатышханды. Аны 302-чи номерли айырыу участкасы, башха жерледеча, 25 июньдан 1 июльгъа дери ачылып болгъанды. Ол кюнлени ичинде элни жаш тёлюсю, абаданла да, къыралны келир заманына къайгъыра, сайлауларын этер ючюн кёп санда келгендиле.

Жыл санлары уллайып неда ауруп келалмай къалгъанла да унутулуп къалмагъандыла. Ала юйлеринде сайлауларын этерча онгла къуралгъандыла. Къол кётюрюуню баш магъаналы кюнюнде, 1 июльда, 100-жыллыкъ

Габоланы Аслан да кесини инсанлыкъ борчун къууанып толтургъанды.

Ол кюн Чегем муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысы Юра Борсов, аны орунбасары Жанна Арипшева да айырыу участканы жокълагъандыла. Алай бла, битеуроссей къол кётюрюю Тёбен Чегемде къуралыулу ётгенди.

БАЙТУУГЪАНЛАНЫ Исмайыл.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Халкъ чыгъармачылыкъгъа къыралны жанындан себеплик изленеди

Республиканы Жамауат палатасыны онлайн халда бардырылгъан жыйылыуунда Къабарты-Малкъарда халкъ чыгъармачылыкъны сакълауну эм айнытыуну мадарлары сюзюлгендиле. Анга власть органланы, коммерциялы болмагъан организацияланы келечилери къатышхандыла.

Жыйылгъанла чертгенлерича, халкъ чыгъармачылыкъны айнытыуну юсюнден федерал законодательствону толтурууда жетишимле эсленедиле. Регион даражада да маданият бла байламлы 13 закон жаращдырылгъанды. Этнокультураны айнытыуну бла 22 къырал маданият учреждение (5 театр, 5 концерт зал, халкъ усталыкъланы 5 учреждениясы, 3 музей эм аланы районлада 8 филиалы) бла 313 муниципал культура учреждение (143 Маданият юй, 161 китапхана, 9 музей) кюрешедиле. Быллтыр тюрлю-тюрлю маданият проектлени бардырыугъа, эл клубланы бла 50 мингден аз адам жашагъан шахарлада маданият юйлени мюлк-техника хазналарын игилендириуге 7303,9 минг сом бёлюннгенди.

Ахшы эсепле бла Халкъ чыгъармачылыкъны эм маданият-жарыкъландыруы ишни тамамлагъан республиканы методика ара къуандыргъанды. Андан билдиргенлерича, жаш тёлюню бош заманын къурау бла 142 маданият учреждение кюреше-ди. Аланы мурдорларында 1899 клуб бардыла, аладан 989-су 14 жыллары толмагъанла бла ишлейдиле, 506-сы да 15-30-жыллыкъла бла. Алагъа 49020 адам жюрюйдюле, аладан 24824-сю сабийледиле, 12971 да 15-35-жыллыкъ жаш адамладыла. Тепсеучю къауумла 35 боладыла, тепсеу эм жыр къауумла 15-диле, 10 хор бла инструментальный музыка бла кюрешген да 2 къауум бардыла. Ала репертуарларын эски халкъ жырла эм жер-жерли авторланы чыгъармалары бла дайым байыкъландырадыла.

Къабарты-Малкъар Культура фондда 69 миллет жамауат биригиу къуралгъандыла, аланы бла борчлары миллетлени маданиятларын, ана тиллени, адет-тёрелени сакълауду, аланы республиканы социально-маданият жашауына сингдириудю.

Алай, жыйылыуда айтылгъаныча, жетишимле бла бирге халкъ чыгъармачылыкъны айныуына тыйгъычлыкъ этген проблемала да аз тюйюлдюле. Алада биринчи жерни ахча кереклисича бир бёлюнмегени алады. Билимли кадрла жетишмейдиле, ол да клуб, библиотека, музей ишчилени даражалары тийишлисича бийикде болмагъаны, аланы иш хакъларыны азлыкълары бла байламлыды. Окъуу планла жаращдырылмагъанлары, этнокультура, юйюрню сакълау жаны бла билим берирча юйретиу эм методика пособияланы жокълукълары, халкъ усталыкъладан дерслени бардырырча устазланы хазырлау тынгылы къуралмагъаны да проблеманы тамамлаугъа себеплик этмейдиле.

Тинтиулени эсеплерине кёре, жыйылгъанла сейирлери болгъан ведомстволаргъа бла биригиулеге эсгертиуле ийгендиле эм билдиреди Жамауат палаталы пресс-службасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Эл мюлк

Тирлик элпекди

Жерчиликде урунгнанла быйыл картофдан былтырдан эсе аслам жыйгъандыла, деп билдиргендиле КъМР-ни Эл мюлк министерствосундан.

Саулай айтханда, бу битим 8,3 минг гектарда ёсдюрюледи. Ол да былтырдан хазна уллу тюйюлдю алай тирликлилиги уа 1,5 процентге кёбейгенди, дейдиле ведомствода. Башхача айтханда, быйыл аграрчыла бир гектардан 20,3 центнер картоф къазадыла. Анга кёре андан 196 минг тонна жыяргъа умут этедиле.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жамауат эм дин

Хаж

Сауд Аравия быйыл Меккагъа тышындан кишини къоярыкъ тюйюлдю

Хар жылдан да дунияны битеу къыярларындан муслиймланла Меккагъа исламны келечилерине борч этилген жумушландан бирин – хажны – къылыргъа атланадыла. Орта эсел бла бу сыйлы жерде 2-2,5 миллион адам жыйылып, аны тёрелерин толтурсунлар. Хар кери муслийман жашаууна бир кере окъуна исламда башы борчну толтурургъа итинеди.

Болсада быйыл пандемия бу муратланы бузгъанды. Бу юнкледе белгили болгъанча, Сауд Аравияны оноучулары быйыл хажны жаланда къыралны ичинде жашагъанлагъа эркин этгендиле. Онлайн халда бардырылгъан пресс-конференцияда хажны ишлери жаны бла министр **Мухаммад Бентен** правительство алыкъа хажны ненча адам къылыргъа боллугъун шарт тохташдырмагъанын, алай аланы саны мингнге жетерге боллукъларын айтханды. «...алай аланы саны он, неда жюз минг адамгъа жетерик тюйюлдю»,-дегенди ол.

СА-ны саулукъ сакълау министри **Тауфик аль-Рабиа** билдиргенича уа, жолоучуланы Меккагъа жетгинчи барысын да коронавирусха тинтирикдиле, хажиликни тёрелерин толтургъандан сора уа ала эки ийыкъны юйлеринден чыкъмай турургъа борчлу этиликдиле. Дагъыда сыйлы жолоучулукъ 65 жылдан таматалагъа, аруулары юсленриден кетмегенлеге эркин этиллик тюйюлдюле.

Шартлагъа кёре уа, арап къыралланы арасында Сауд Аравия коронавирус жукъгъанланы санына кёре биринчи жерни алады. Анда аругъанланы саны 180 мингнге жуукъалаша келеди.

Сауд Аравияны оноуына муслиймланланы кёз къарамлары тюрлю-тюрлю болгъанды. Сёзге, Пакистандан быйыл Меккагъа 180 минг адам барыргъа хазырланнганды, Индиядан а 200 минг адамдан заявка берилгенди. Болсада бу оноу чыгъарылгъынчыгъа дери да Индонезия, Малайзия, Сенегал, Сингапур инсанларын бу жолоучулукъгъа чыгъаргъа къоймагъандыла.

Россейли муслийманла быллай оноугъа хазыр эдиле, дегенди РФ-ни муфтийлерини советини башчысыны орунбасары **Рушан Аббясов**. «Россейде тыш хазыргъаргъа самолётлагъа жол 15 июльдан сора ачылгъусы баямды. Ол а кечди, бу заманнга Меккада болургъа тийишлиди. 30 июльда байрамны ахыргъы тёреси толтурулады – Арафада туру. Алай бла быйыл хаж къылыугъа россейлиле чыгъалмазлыкълары баям эди. Сауд Аравия этген оноу тюздю, быйлай алып къаргъанда, ары битеу дуниядан да адамла жыйыладыла. Шёндю уа эпидемиология болум къыйынды. Адамла уа, сойселе, сюймеселе да, бир бирлери бла тюбешип, жукъмай къоярыкъ тюйюл эдиле»,- дегенди ол журналистлеге.

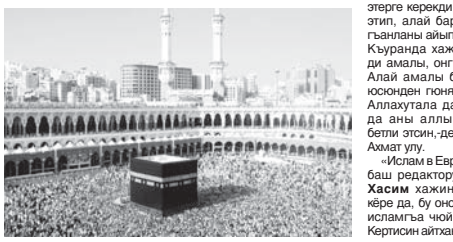

Аббясовну айтханына кёре, Россейде хаж къылыугъа хазырланыу былтыр окъуна башланнган эди. Компанияла къонакъ юйледе, самолётлада жерлени сатып алып тебиреген эдиле. «Энди уа туроператорла ачханы жолоучулагъа къайтарыу жаны бла мадарла этедиле»,-деп къошханды ол.

«Мамырлыкъ» жандауурлукъ фондну башчысы **Ахматланы Назир хажини** бизге айтханына кёре, исламда эм багъалы зат – адамны саулугъуду. «Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, Каабаны аллына келгенинде: «Ишексизме, сени уллулугъунга, сыйлылыгъынга жетген бир зат да жокъду»,- дегенди, анга къарап. Ызы бла уа: «Болсада адам улуну, муслиманны къан тамычысы Аллахуталану аллында сенден багъалыды»,-дегенди»,-деп эсгертеди Назир хажи.

Биогюнлюкде чегип, базманнга салып къарагъанда, къоркъуу уллуду. Аны себебинден Сауд Аравияны къуллукъчулары чыгъаргъан оноу тюздю, деп акъыл этеди ол. «Ары дери да сагъыш этип, быйыл хажиликни эркин этселе, кёп халкъ ачыргъа болур деп къоркъуп тургъанма. Ауруу болмагъан кезиуде да адамла тюз бир бири ауузуна солугъанча, алай жуукъ турадыла бир бирлерине, ол халда жюрюйдюле. Халкъ асыры басынгъанда, аланы бир бирден метр бла жарым кенгликде ахырда туталлыкъ тюйюлсе. Биютюнда тауаф этгенде, Минада болгъанда, кюнакъ юйде, транспорт бла жюрюгенде да»,-деп къошханды ол.

Дагъыда ары аурумагъан адам келлик тюйюлдю деген ышанылыукъ да жокъду, дейди Назир хажи. Ол заманда уа ненча адам бояллыкъды. Ала жерни битеу этеклерине жайыллыкъдыла, артда вирусну тыяр онг болмай къаллыкъды.

Быйыл хажиликге барыргъа хазырланнганла не этсинде дегенде уа, турфирмала бла сёлешиуле барадыла, дел билдиргенди ушакъ нёгерибиз. Ала адамланы къагъытларын, ачхаларын да къайтарадыла. Бирлери уа, аланы алмай, келир жылгъа къокъгъуз дел, борчларын толтурургъа хазыр болгъанларын айтадыла.

- Исламны уммети къоранчсыз, зарансыз, саулукъда ётдюрюр ючюн бу заманны бир кесек сабырлыкъ этерге керекди. Быйыл ниет этип, алай баралмай къалгъанланы айыплары жокъду. Къуранда хаж борч этиледи амалы, онгу болгъаннга. Алай амалы болмагъанны юсюнден гюнях кетериледи. Аллахутала да барыбызны да аны аллында жарыкъ бетли этсин,-деп тилек этеди Ахмат улу.

«Ислам в Евразии» газетни баш редактору **Аккайланы Хасим** хажини акъылына кёре да, бу оноу тюздю. «Ол исламгъа чюйре келмейди. Кертисин айтханда, къыралда эпидемиология болум къыйынды. Сауд Аравида вирус бютюнда жайылыпды. Сора тюрлю-тюрлю къыралладан ары жамауатны жыйып, ауруу биютюнда жайылса, артда аны тохтатыр онг боллукъ тюйюлдю»,-дейди ол.

Хасим хажи россейли муслийманланы быйыл бу сыйлы жолоучулукъгъа чыгъалмай къалгъанлары юсюнден къайгъырмазгъа чакъырады. «Хажиликни къолайлыгъы, саулугъу, онг болгъанла толтурургъа борчлудула. Алай аны энтта бир жоругъу барды – жолла ачыкъ болургъа керекдиле. Шёндю уа чекле жабылыпдыла. Бу болумну тюрлендирирге бизни амалыбыз жокъду. Алай бла быйыл хажиликге чыгъаргъа деп ниет этип, аны толтуралмай къалгъанланы Аллахуталану аллында сыптаулары барды. Экинчи аллай адамны къолайлыгъы, саулугъу, жетмей къалса борчун толтурургъа, ол Аллахны аллында жууаплы боллукъ тюйюлдю»,- дейди ол.

- Муслийман хар этген ишин тюзлюк бла тамамларгъа, къалгъанлагъа ахшы юлгю болургъа керекди. Ол хар атламында да Аллахуталаны ыразылыгъын излерге, жаланда хазал жумушланы толтурургъа, харамдан кери болургъа борчлуду.

Аллахдан къоркъгъан керти мукъмин башхадан ырысхы, мюлк алгъанда, аны иесине заманы, ёлчеми бла къайтарыргъа борчлуду. Берирге айтхан болжалны бузмазгъа, ётюрюкчю болмазгъа итинирге керекди!

Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, аны юсюнден быйыл айтханды: «Башхадан къайтарырма деп ырысхыны ёнчюк алгъаннга Аллахутала болушады. Аны заманында иесине тапдырыргъа онгла береди. Алай мюлкню иесине берир мураты болмагъанны уа жоярь, къыйнар» (Абу Хурайра).

Кёресиз, борчун жюреги, ниети бла да ызына берирге итиннгенге бизни Жаратхандан себеплик этилликди. Алай кесинге керекде биреуню ырысхысын тилеп, аны хайырланып, алай аны артха берирге заман жетсе, къачып, бугъуп, къачан унутурукъ болур деп, тилеп, ышанып сакълап турсанг, Аллах ыразы болмаз.

Аллаху субханакя уотагъала Сыйлы Китабында айтады: «Кертиди, Аллах буюрады сизге ёнкюч алгъанны иесине къайтарыргъа». Бу аятда бизни Жаратхан муслийманланы аралярында борч даулашла, кёлкъалдыкъла болмазгъа кереклисине юйретеди.

Ауушханны ёнкючю бар эсе уа, жууукълары, ахлуланы аны хакъындан къайтарыргъа керекдиле. Алай а ёлгенни борчун кеси боюнуна алгъан бек уллу сууаплыкъ табарыкъды бу ахшы иши ючюн. Ахчаны, мюлкню иесине заманында артха бериу аны алгъаннга ахшылыкъды бу, ол дуниясына да игиликди. Аллай адам Аллахуталаны, жамаатны аллында да кертичи болады, сёзюн тутханын кёргюзтеди.

Ёнкючню тёлерге сюймеген адам ёллюгюнедамы ийнанмайды? Ол а куфрду (исламда бек уллу гюнях – ийманызлыкъ). Аллай адам бизни Жаратхандан кёрокъмайды. Ол кяфирди. Ол Къуранны аятларын жукъгъа да санамайды, бизни Жаратханнга ийнанмайды.

Алай борчха кирирни аллында уа аны къайтаралырмамы деп сагъыш этерге, тергерге керекди. Онгур болмазын биле эсенг - алма! Алай амалынг ахырда болмай къалса, борчунгу юсюнден юйде ахлуларынга билдиррге, кимден ненча сом алгъанынгы айтыргъа керекди. Дагъыда быллай халгъа тюшгенле эки жаны да къагъытда ма бу кюн, бу адамгъа, быллай бир ахча бердим деп жазып, къол салып, бир бирге ыразылыкъ берген игиди. Ол а шагъат боллукъду.

Ахчаны, ырысхыны иесине бералмай эсенг, аны аллына бар да болумуну, къолайынгы юсюнден айт, шёндю къолунгдан келмегинни ангылат, кечгинлик тиле, андан ыразылыкъ ал. Ахча тюшгенлей берликме де да, аны жюрегин жапсар, тынчайт. Ма олду керти муслийманны иши, ышаналары, сыфаты.

Жарсыугъа, арабызда бардыла аллайла – ёнкюч алып, арда уа ол адамдан бугъун, кеслерин тапдырмай, аллыма чыгъын къалмасын деп къоркъуп айланнганла. Неда алгъан ахчаны, ырысхыны къайтарыргъа къолайлыгъы, онгу да бола тургъанлай, аны ашайды. Къаллай кёзбау жашауду ол! Аллай адамны жюрегинде, акъылында да ийманы жокъду, ол Аллахуталагъа бой салмайды, андан ахырда къоркъмайды. Ол жаланда жамаатда бай жашауу бла махтаныргъа излейди. Бизни Жаратханны аллында аллайла эм къарыусуз, эм эриши, мискин, факъыр адамладыла.

Ислам байлыкъгъа, къолайлыкъгъа къажау тюйюлдю, жаланда аны халал къыйындан, Аллахутала эркин этген амалла бла жыяргъа жарайды.

Аллахутала бизге борч этген ишлени тамамла – намаз къыл, ораза тут, Къуран окъу, садакъа бер, ёнкючюнгю заманында къайтар. Ма аллайды тюз муслийман!

Бу дуния башханы къыйынын ашасанг, Къыяма кюн аны къайтарыргъа тюшеригин унутма. Аллахуталаны аллында сюелгенде кийминг, хуржунунг, ахчанг боллукъ тюйюлдюле. Болушлукъ табылмаз ол кезиуде. Аллахуталаны аллында жууап тутханда жарсыулу, азаплы, къоранчлы болурса, бу дуниядан жууапсызлыгынг ючюн жаханими отуна тюшерсе. Тёлемей къойгъан ахчаны ол дунияда сууаплылыкъларынг бла толтурургъа тюшер. Жетмеймидиле ала неда ахырда жокъмудула? Да сора ол сен ахчасын бермей къойгъанны гюняхларын кётюрюрге тюшер. Аллахутала бизни аллай кыйынлыкъладан сакъласын.

Ууаз

«Ёнкюч алырдан алгъа артха уа къайтаралырмамы деп сагъышланыгъыз»

Жашауда халла кёп тюрлюдюле. Бирде жумушунгу тамамлаялмай, башхаладан болушлукъ излерге, ёнкючлеге кирирге да тюшюучюдю. Хау, биреуну ахчасын алып, муратларынгы толтурсанг, бек хычыуун кёрюнеди. Алай аны къайтарыргъа заман жетсе, борч ауур кёрюнеди. Ийманы болгъан, Жаннетте тюшерге излеген борчун къалай къайтарыргъа керекди? Аны бизге Хасания элни иммамы Мисирланы Тимур хажи ангылатады:

Башханы къыйынын ашап, бай болургъа кюрешме, кёзбаугъа жашама, деп юйретеди бизни ислам. Аллахутала муслийман уммет ючюн бек къайгъырады, гюнях алмагъыз, терслике этмегиз, Жаханими отундан сакъланыгъыз деп юйретеди. Ётюрюкчю болма, башхалагъа тюз юлгю кёргюзт, дейди бизге ислам дин.

Жаннеттге тюшерге сюймегенни бир кёргюзтюгюз! Алай а ёнкючю болуп, аны къайтармай ёлгенни ары кирирге бир амалы да боллукъ тюйюлдю. Айтханымча, Къыяма кюн а хуржунгу боллукъ тюйюлдю, андан чыгъарып берирча. Аны тёлер тенгли сууаплыкъла уа эталгъанмыса бу дуния?да? Хау деп ийманы болгъан айталлыкъ тюйюлдю.

Аллахутала бизге ийман, сабырлыкъ, тёзюм берсин. Кёзбау, ётюрюк жашаудан кери этсин, Ибилисге алданмазгъа онг, къарыу да берсин.

ТАРЫХ

Сыйлы жерлеге жолоучулукъ шёндюге дери да бир ненча кере болмай къалгъанды

Асламлы информация органла 2020 жылда исламны тарыхында биринчи кере болуп хаж къылыныгъыкъ тюйюлдю деген хапарны терк жайгъандыла. Алай тарыхчыланы жазгъанларына кёре, исламгъа дери кезиуде, Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, динни жайгъандан сора да битеу да бирге хажилик 40 кере толтурулмагъанын ачыкълагъандыла, ол санда озгъан ёмюрню 80-чи жыллярында да.

Мекка бедуин тайпалада ислам жайылгъынчы да сыйлы шахаргъа саналгъаны белгилиди. Алгъыннгы арапплыла мажюсю динни жюрютгендиле, ала ташлагъа, тереклеге, жулдузлагъа, жаныуарлагъа башларын ургъандыла. Аладан Лат, Узза, Манат деген мажюсю идолла Къуранда окъуна сагъыныладыла. Аланы уа Каабада жыйгъандыла. Алай бла ислам келир заманнга аланы саны 300 жеттенди.

Биринчи кере уа исламгъа дери кезиуде Каабагъа жамауат жыйылмай къалгъанды - 570 жылда - Мухаммад файгъамбар (АСБ) туугъунчу бир жыл алгъа. Ол кезиуге пилни жылы дейдиле. Эфиопияны патчахыны Йеменде келечиси Мекканы жокъ этер мурат бла жолоучулукъгъа чыгъады. Ол Санада межгит ишлеп, адамла ары жыйылырча этерге муратлы эди. Таурухлагъа кёре, эфиопиялы аскерлени чыпчыкъла жандырылгъан саз топуракъ атып уурдандыла.

Андан сора да, аскерле Меккагъа киргенлеринде Каабаны бузар мурат бла пил межгитни аллында тобукъланнганды. Ма ол жыл адамла уруудан къоркъуп, Меккагъа келмегендиле.

Ислам жайылгъандан сора да хаж къылыу бир ненча кере тюрлю-тюрлю сыптаула бла къылынмагъанды. Сёзге, 692 жылда халифни буйругъу бла Хаджадж ибн Йусуф Каабаны тийресинде тохтагъан Абдулла ибн аз-Зубайраны аскерлери жокъ этерге атланнганды. Экинчиси патчахны орунун алыргъа умутлу эди. Хаджадж, хаж къылыргъа заман жетгенини юсюнден тилеклеге да къарамай, Зубайраны аскерлерин жокъ этгенди, аны ёлюгюн Мекканы къабакъларында такъгъанды.

930 жылда Мекканы Бахрейнден карамат сектаны келечилери зорлагъандыла. Аланы таматалары Абу Тахир аль-Джаннаби хаж къылыу мажюсю заманны тёресиди деп тохтагъанды. Ол жыл хажиликге келген 30 минг адамны ёлтюргендиле эмда ёлюкленн Замзам суугъа атхандыла. Ызы бла ала Мекканы бла Запретная межгитни тонагъандыла, Къара ташны уа Бахрейнге алып кетгендиле. Бу ишден сора он жылны ичинде, Къара таш жерине къайтарылгъанчы, хаж къылынмагъанды.

967 жылда уа жукъгъан ауруу жайылгъанды. Аны юсюнден араплы алим Ибн Касир жазгъанды. «Ал-машри» деген ауруу бу сыйлы жолоучулукъгъа жыйылгъанланы арасында терк жайылгъанды, кёпле суусаплыкъ сынап ёлгендиле.

983 эм 991 жыллада уа аббасид эм фатимид халифатланы араларында къаугъа ючюн бардырылмагъанды хаж. 1831 жылда уа холераны хатасындан тохтатылгъанды. Эминаны эм бла холераны хаталарындан хажилик бир ненча кере болмай къалгъанды - 1837-1858 жыллада юч кере, дагъыда 1865, 1883 жыллада да.

1979 жылда Меккада болгъан бушуулу ишни уа Сауд Аравияны власть органлары букъдурургъа ёкюрешгендиле. Алай америкалыла бу сыйлы жерледе болгъан къаугъаны юсюнден битеу дуниягъа белгили этгендиле.

Джухайман аль-Утайби аскерчи болуп къуллукъ этгенди. Ол кесин иймам Махдиге санагъанды. Белгилисича, Къыяманы аллында Махди ислам динни жангыртыргъа келликди. Сауутланнган аскерчиле Каабаны эм Запретный межгитни къолгъа этгендиле, алагъа къажау турургъа кюрешген полициячыланы ёлтюргендиле. Аланы уа сауутдан жаланда отун тякълары бар эдиле.

Ол кюн а, экспертле жазгъанларыча, межгитде дунияны тюрлю-тюрлю къыралларындан 50 минг адам жыйылгъан эди. Къаугъачыла бу ишни Сауд Аравияны официальный властьны запад къыралла бла жуукъалашхалары, исламны жорукъларын бузгъанлары ючюн башлагъанларын айтхандыла.

Белгилисича, Каабагъа муслиймандан башха жуукъалашыргъа эркин тюйюлдю, аны тийресинде хаж тёгерге, зорлукъ иш этерге жарамайды. Аны ючюн а Сауд Аравияны властьлары бандитлеге къажау французлулардан болушлукъ тилегендиле. Аны аскерлеринде уа муслийманла аскамдыла.

Эки ийыкъ баргъан атышуда 255 адам ёлтюргенди, аланы арасында хаж къылырга келген мамыр адамла да. 560 а тюрлю-тюрлю жарала алгъандыла.

Соруу-жууап

«Намаз исламда эм уллу жумушду, аны мурдоруду»

Намазны ууахтысында къылыу иги болгъанын билебиз. Алай жашауда аз тюрлю болмайды, тийишли заманында да иги болмай, кечирек къылырга да тюшюучюдю. Алай хар намазны да кезиулерин ангылатсагъыз эди. Сагъатха, кюннге къарап, аланы ууахтыларын къалай айырыргъа боллукъду?

Роза, Кенже эл.

Соруугъа жууапны Аль-Азхар вузну бошагъан, «Ислам в Евразии» газетни баш редактору ***АККАЙЛАНЫ Хасим*** *хажи береди:*

- Сыйлы Къуранда, Мухаммад файгъамбарны, Аллахны саламы анга болсун, хадисларинде намаз муслийманнга борч болгъанымы юсюнден кёп айтылады. Былайда юлгюле келтирсек тюз болур: «Намазны къылыгъыз эмда Андан (Аллахдан) къоркъугъуз, барыгъыз да анга къайтырыкъсыз» (Аль-Анам сура, 72-чи аят). Дагъыда «Намазгъа сакъ болугъуз, биютюнда ортанчыгъа (тюшден сора). Аллахны аллында жууаш сюелигиз» (Аль-Бакара сура, 238-чи аят). «Кертиди, мен-Аллахма! Менден башха жокъду. Манга баш ургъуз, намаз къылыгъыз, мени сагъынып ючюн» (Таха сура, 14-чю аят).

Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, былай дегенди: «Исламда эм уллу жумуш, аны мурдору намазды». Башха хадисде уа былай билдиридиле: «Аллахны аллында Къыяма кюн бек биринчи намаз суралликъды. Ол иги, ахшы болса, башха ишлерине багъа да анга ушаш берилликди. Алай намазы жукъгъа да жарамагъанны башха ишлери да жараусуз болурла».

Кёресиз, намаз хар муслийманнга борчду – акъылындан кем болмагъаннга, акъылбалыкъгъа. Былайда жыл санны юсюнден айтмайма, бизни къыралда жаш адам 18 жылгъа дери да акъылбалыкъ тюйюлдю. Адамны санларыны, биология айныууну юсюнден барады сёз. Бу кезиуде Аллах муслиймланлагъа салгъан борчланы барысын да толтурургъа керекди – намазны къылыргъа, ораза тутаргъа, зекят тёлерге да.

Ууахтыланы юслеринден айтхынчы уа фарзны бла сюннетни да ангылата кетейик. Фарз Аллахуталадан бизге борч этилген жумушладыла. Аланы тамамламагъаны ючюн адам жууап тутарыкъды бизни Жаратханны аллында.

Сюннет адам кесини ыразылигъы бла, Аллахуталаны аллында сууапларын кёбейтир, анга баш урууну кючлер ючюн толтурады. Сюннет Мухаммад файгъамбарны, Аллахны саламы анга болсун, юлгюсюдю, ол этген къуллукъланы къайтарыуду. Сёзге, жассыны эм эрттенни арасында тажджуд намаз къылынады. Ол файгъамбаргъа борч эди, аны умметине уа ол сюннетди. Аны сууаплыгъы бек уллуду.

Файгъамбарны быллай хадиси барды: «Ким болса да, беш борчлу намаз бла бирге онеки ракят намаз къылса, анга Аллахутала жаннетде къала ишлер». Сууап намаз фарзны кезиюнде этилген кемчиликлени, жангычылыкъланы толтурадыла. Къыяма кюн Аллахутала сууап намазланы этилген кемчиликлени орунларына тергерикди.

Къыяма кюн Мухаммадны шафагъатына тийишли болур ючюн аны сюннетин къаты тутаргъа керекбиз – сууап намазла уа аладан бирлердиле. Аллахуталаны аллында Къыяма кюн къайсы жумушларынг ючюн ыразылыкъ табарыгъыбыз белгисизди. Аны ючюн садакъаны кёбейтиргъ, сууап, сюннет намазла къылырга, сууап оразла тутаргъа керекди. Аллахуталаны ыразылигъы болмай бир муслийман да Жаннеттге тюшюрик тюйюлдю. Аны юсюнден а Мухаммад файгъамбарны хадиси барды.

Намазланы ууахтыларыны юсюнден Къуранда былай айтылады: «Намаз муслийманлагъа борч болгъанды ууахтысы бла». Башхача айтханда, хар намазны да кесини заманы барды. Ол кезиу чыкъгъандан сора ол къабыл болмай къалырга боллукъду.

Адамны эм ахшы ишлери къайсыладыла деп соргъанда, Мухаммад файгъамбар дайым да, тохтаусуз тамамланган жумушла, дегенди. Андан сора уа деп соргъанларына, ууахтысында толтурулгъан намаз, дегенди.

Эрттен намазны ууатхысы танг белги бере башлагъандан, кюн чыгъа, кёк къызара тебиреген кезиуге дери. Шёндю муслийманлагъа женгилликле этилгендиле – дин идарала намазланы графиклерин басмалайдыла. Алада уа кюнню чыкъгъан заманы да белгиленипди. Эрттен намаз 20 минут алгъа этилсе тамамды – кечерахат ууахтысыгъа дери коймай (кёк къызара тебиреген заман).

Тюш намазны бла экиндини ууахтыларын къалай айырыргъа боллукъду. Графикге къарап, аны ангылагъан тынчды. Алай алгъын а кюн бла билгендиле аны. Сёзге, тюш намаз кюн ортадан бир ненча градуса кюнден кезиуде башланады эмда ауана бир бла жарым кереге узун болгъан кезиуге дери барады. Андан сора экиндини ууахтысы башланады.

Ашхам а кюн батхандан, ингир ала тебиреген кёкде кюнню ызы ахырда кеттинчи, билинмей тебиреген чиге дери барады. Эслеген болурсуз, хырангы болса да, кёкде акъ неда къызыл из къалып турады. Анга арапча шафакъ дейдиле. Ма ол толусунлай жокъ болгунчуга дери ашхамны ууахтысыды. Ашхамны ууахтысы уа бек къысхады. Аны ашыгъып этерге керекди – тюз да азан айтылгъанлай.

Азан айтылгъанлай, онгу болгъан, межгитге барып анда, аллай онгу болмагъан а юйюнде, ишинде этеди намазын. Алай а кезиулю намазны азанына бир 30 минут къалгъанчы толтурып къойгъан игиди. Биютюнда уа экиндиге сакъ болургъа тийишлиди. Аны кюн батхан заманнга къоймазгъа керекди. Кюнню ичинде толтуралмай къалгъан намазланы экиндини бла ашхамны араларында этилмесе игиди. Кюн бата тебиреген заманнга керахат ууахты дейдиле.

Адам тюрлю-тюрлю халлагъа тюшеди - устаз, врач ишин къоялмайды, студент, школчу окъуудан кеталмайды. Хау, шёндю заман тюрленнгенди. Иш, жумушла, къайгъыла кёпдюле. Сылтаула излемей, хар намазны да кесини заманында толтурургъа керекди. Алай жашауда аз тюрлю болмайды. Сёзге, тюш, неда экинди намазны къойсагъыз, аны толтурургъа тийишлиди. Тёленнген да бири бири ызындан этиледиле – эрттен, тюш, экинди, ашхам, жассы.

Тёленнген къуру фарзла этилediле, сюннетле - угъай. Жаланда эрттен намазны фарзы, сюннети да толтурулады. Эрттен намазны сюннети къатыды. Аны юсюнден Мухаммад файгъамбар (АСБ) былай дегенди: «Эрттен намазны эки ракят сюннети бу дуниядa болгъан хар неден да хайырлыды». Ол намазны бир заманда да къоймагъанды, алай эрттен намазны фарзын, сюннетин да тёлерге кереклисин айтханды.

Материалланы басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазырлагъанды.

Бу бетде Къурандан аятла, Мухаммадны хадислери да келтириледиле. Аны ючюн сакъ болургъузну, аны кирли жерлеге атмазгъызны, тийишли болмагъан жумушлада хайырланмазлыгъызны тилейбиз.

Паспортла бериу

Магъаналы кезиу унутулмазча

Россейни Жаш тёлюсюню кюнюнде РФ-ни жанны инсанларына къуурачлы халда паспортлары берилгенди. РФ-ни МВД-сыны Черек районда бёлюмюнде да бардырылгъанды бу магъаналы жумуш.

Алай бла ол кюн ОВД-ны миграцияны соруулары жаны бла бёлюмюне 14 жыллары толгъан жашла бла къызла жыйылгъандыла. Алагъа жашауларында эм магъаналы, эм багъалы документни миграцияны соруулары жаны бла бёлюмню башчысы Мокъаланы Марина эм бёлюмню инспектору Ратмир Дохов бергенди. Ала жашлагъа бла къызлагъа бу къызыл китапчыкъ бла бирге жашауда кенг жолла ачылгъанларын чертгендиле, аланы эркинликлерине борчла да къошулгъанларын айтхандыла.

Мокъаланы Марина жаш адамланы алгъышлап, паспортха сакъ болургъа, Россейни инсаныны атын биийкде жюрютюрге чакъыргъанды.

Бизни корр.

Эски сурат

Таныгъанла чыгъар эселе уа...

Бу солдатны сураты редакцияны архивинде сакъланады, ким болгъанын билалмагъанбыз. Аты да жазылып тюйюлдю. Кийимлерине кёре сурат алтмышынчы жыллада алыннган болур, таулу жашланы сюргюнден сора аскерге чакъырып тебиреген кезиуде.

Газет окъуучуларыбызны аралында аны таныгъанла чыкъсала, хапар билдирирле деп, суратны аны ючюн басмалайбыз.

Бизни корр.

УФСИН

Тилеклени, тарыгъыуланы да - телефон бла

Къабарты-Малкъарда УФСИН-ни таматасы Аслан Лихов инсанла бла тюзюнлей телефон байламлыкъ къурагъанды. Быллай ачыкъ ушакъгъа КъМР-де жамауат къараучу комиссияны таматасы Ауес Бирмамитов, УФСИН-ни жамауат советини председатели Алтууланы Мухтар, Управленияны таматасыны орунбасары Аслан Канкулов бла ведомствону таматасыны уголовный толтуруучу системада адамны эркинликлерин сакълау жаны бла болушлукъчусу Текаланы Рита да къатышхандыла.

Телефонгга сёлешген хар адам да алагъа Къабарты-Малкъарда уголовный-тюзетиучю система бла байламлы болгъан, тутулгъанланы, терсленнгенлени эмда сюд этилгенлени юслеринден да соруула бергендиле, алагъа тийишли жуапла да алгъандыла, деп билдиргендиле КъМР-де УФСИН-ни пресс-службасындан.

Къайгъыруу

Росгвардиягъа - тынгылы машинала

Росгвардияны КъМР-де Управлениясыны техника бла жалчытыу бёлюмюню таматасы **Михаил Рыков** СОБР «Эльбрус», ОМОН эм Шимал-Кавказ федерал округда СОБР-ны отрядларына сегиз «УАЗ «Патриот» машинаны ачхычларын бергенди.

Анга аталгъан къуурачлы жыйылыугъа управлениясы башчысыны орунбасары **Алексей Трушин** да къатышханды. Ол аскерде водительни жери артыкъда магъаналы болгъаныны, ала усталыкъларын, сынауларын хар кюн сайын да ёсдюрюрге кереклисин белгилегенди.

Машинала шёндюгю изленнлеге келишгенлерин, ала энчи оборудование бла жалчытылынгланларын айтырчады.

Росгвардияны КъМР-де Управлениясыны пресс-службасы.

Алгъышлау

Жаланда къууанганлай жаша!

Анабыз Деуаланы Зайнафны туугъан кюню бла алгъышлай, юрегинг жаланда къууанганлай жаша, хар жанны танг санга саулукъ кьоша, къарыу-кюч бере атсын! Биз а анга, къолубуздан келгенича, къошумчулукъ этерге сёз беребиз. Насыпны жашаудан Аллах сени айырмасын.

Сени юйюрюнг.

ЖОРУКЪЛА

Жалгъан дарманланы сатар онг боллукъ тюйюлдю

Быйыл биринчи июльдан башлап дарман препаратланы барына да энчи белгиле (маркировка) салынырыкъдыла. Бу ишни толусунлай тындырыргъа, аны бла рынокдан аллай белгиси болмагъан дарманланы кетерирге бир жыл бериледи, деп билдиргенди КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосундан.

Тийишли законда айтылгъаныча, хар упаковканы юсюнде энчи код басмаланырыкъды. Анда ол препаратны чыгъарылгъан жеринден башлап алыучуну къолуна тюшгюнчю жолу жик жиги бла кёргюзтюлюкдю. Бу система рынокдан жалгъан дарманланы кетерирге эмда налогла жыйыуну тийишдирирге деп къуралгъанды. Аны хайыры бла дагъыда больницалагъа жиберилген хакъсыз дарманланы къайтарып сатыу дегенча аллай тапсыз шартладан къутулургъа боллукъду.

Сотовый телефоннга «Честный знак» программаны орнатып, анга дарман упаковкада белгини кёргюзтгенде, ол препарат жалгъан неда эски болгъаныны олсагъат билдирликди. Ызы бла алайда окъуна аптеканы ишине тарыгъыу жиберирге боллукъду. Система дагъыда жашауда эм керекли дарманланы багъаларына мониторинг этгенлей турлукъду.

Министерствода айтханларыча, фармацевтика эм медицина организацияла бу къырал системагъа узакъгъа созмай къошулургъа керекдиле. Ансыз дарманланы сатыугъа чек салыныкъды. Аптекала уа хар келген препаратны тинтирге борчлу боллукъдула. Система аланы къайсыларын жаратмаса, сатыучу ол дарманны къуурутургъа керекди.

Заводлада къаллай бир дарман чыгъарылгъаны, хар складха, аптекагъа неллай бири келгени тинтиучю органланы кёз тууралында турлукъду. Алай бла жалгъан дарманны сатаргъа чыртда онг боллукъ тюйюлдю. Законну сансыз этип, кесине бир мадар табаргъа кюрешгенле уа тазир тёлерикдиле эмда уголовный жуапха тартыллыкъдыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

2020 жылда июль айда беш ууахты намаз къылыуну заманы

Июль		Эрттен намаз	Кюнню чыкъгъан заманы	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
1	Бараз кюн	02:38	04:31	12:20	16:23	19:50	21:55
2	Орта кюн	02:39	04:31	12:20	16:23	19:50	21:55
3	Байрым кюн	02:40	04:32	12:20	16:23	19:50	21:54
4	Шабат кюн	02:40	04:33	12:21	16:23	19:49	21:53
5	Ыйыс кюн	02:41	04:33	12:21	16:24	19:49	21:53
6	Баш кюн	02:42	04:34	12:21	16:24	19:49	21:52
7	Геюрге кюн	02:44	04:35	12:21	16:24	19:48	21:51
8	Бараз кюн	02:45	04:35	12:21	16:24	19:48	21:50
9	Орта кюн	02:45	04:35	12:21	16:24	19:48	21:50
10	Байрым кюн	02:47	04:37	12:21	16:24	19:47	21:49
11	Шабат кюн	02:48	04:37	12:22	16:24	19:46	21:48
12	Ыйыс кюн	02:50	04:38	12:22	16:23	19:46	21:47
13	Баш кюн	02:51	04:39	12:22	16:23	19:45	21:45
14	Геюрге кюн	02:52	04:40	12:22	16:23	19:45	21:44
15	Бараз кюн	02:53	04:41	12:22	16:23	19:44	21:43
16	Орта кюн	02:55	04:42	12:22	16:23	19:43	21:42
17	Байрым кюн	02:56	04:43	12:22	16:23	19:42	21:41
18	Шабат кюн	02:58	04:43	12:22	16:23	19:42	21:39
19	Ыйыс кюн	02:59	04:44	12:22	16:23	19:41	21:38
20	Баш кюн	03:01	04:45	12:22	16:22	19:40	21:37
21	Геюрге кюн	03:02	04:46	12:22	16:22	19:39	21:35
22	Бараз кюн	03:04	04:47	12:23	16:22	19:38	21:34
23	Орта кюн	03:05	04:48	12:23	16:22	19:37	21:33
24	Байрым кюн	03:06	04:48	12:23	16:22	19:37	21:31
25	Шабат кюн	03:08	04:50	12:23	16:21	19:35	21:29
26	Ыйыс кюн	03:10	04:51	12:23	16:21	19:34	21:28
27	Баш кюн	03:11	04:52	12:23	16:20	19:33	21:26
28	Геюрге кюн	03:13	04:53	12:23	16:20	19:32	21:24
29	Бараз кюн	03:14	04:54	12:23	16:20	19:31	21:23
30	Орта кюн	03:16	04:55	12:22	16:19	19:30	21:21
31	Байрым кюн	03:17	04:56	12:22	16:19	19:29	21:19

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

Форум

Басма органланы келечилерини аккредитациясы башланнганды

«Машук-2020» Шимал-Кавказ жаш тёлю онлайн-форумгъа басма органланы келечилерини аккредитациясы ачылгъанды. Проектни бардырылыуун ачыкъларыкъ пресс-службаланы ишчилери эм журналистле 15 июльгъа дери googl форманы толтурургъа тийишлидиле.

Заявкада паспорт шартланы (ол санда паспортну сериясын, номерин, аны берилген жерин эм кюнюн, регистрация адресни, туугъан кюнню эм жерни) жазаргъа керек боллукъду. Аккредитацияны формасы: **https://forms.gle/yTaB4mTgAVM9KZH57**

Иш тап къуралыр ючюн кёрюмдюлени жангыртылынып тургъан базасы да жарашдырылгъанды, алада СМИ-ле керекли информацияны табаллыкъдыла (релизле, анонсла, интервьюла, суратла, видео, брендбук). Ссылка: **http://yadi.sk/d/ntossoJFiP4slg**

«Машук-2020» Шимал-Кавказ жаш тёлю онлайн-форумну пресс-службасы.

Амал

Компьютер томографияны – хакъсыз эм кёп сакъламай

Къабарты-Малкъарда коронавирус инфекцияны ачыкълауда компьютер томография энчи амалгъа саналады, дегенди республиканы Саулукъ сакълау министерствосунда.

Аны хакъсыз ётерге ОМС-ден 70 миллион сомдан артыкъ жиберилгенди. Быллай томографла жети учреждениядa бардыла: Нальчикде биринчи номерли шахар клиника больницада, республиканы клиника больницада, Прохладныйде эмда Нарткъалада больницалада, «СЭМ», «Инвитро» эмда «Доктор Смит» учреждениялада. Бу кюнледе Нальчикде экинчи номерли шахар клиника больницада бла Прохладныйни ара район больницасында энтта да биришер аппарат хайырланыргъа берилликди.

Озгъан айны ахырына томографлада 165 минг (хакъсыз) тинтиу бардырылгъанды. Кюн сайын коронавирус жукъгъанына ишекликде тёрт жюзден артыкъ адамгъа къаралады быллай аппаратла бла. Ауруу ёпкелеге заран салгъаны он мингнге жуукъ адамда тохташдырылгъанды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Къоркъуусузлукъ

Сылтаула тинтиледиле, къоранчла тергеледиле

МЧС-ни регионда Баш управлениясына эрттенликде бешни жарымында Нальчикде «Атажукино» солуу паркны тийресинде «Сказка» ашханагъа от тюшгенини юсюнден билдириу келгенди. 22 эки адамдан къуралгъан къутхарыу служба ары мычымай чыкъгъанды, 06:21 сагъатда от саулайда ёчюлтюлгенди.

Ёртен 120 квадрат метр жерни алгъанды. Насыпха, адамлагъа хата жетмегенди. От тюшюную сылтаулары тинтиледиле, этилген къоранчла саналадыла.

Баш управление республиканы жашагъанланы от тюшюуге къоркъуусузлукъну жорукъларын эсде тутаргъа, аны бла адамланы саулукълары бла жашаулары къысха байламлы болгъанларын эсгергенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Къабарты-Малкъар Республиканы Культура министерствосуну, «КъМР-Медиа» ГКУ-ну, КъМР-ни Жазыучуларыны союзуну, КъМР-ни Журналистлерини союзуну, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Горянка», «Советская молодёжь» республикалы газетлени, «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошхамахо», «Минги-Тау», «Солнышко», «Нур, «Нюр» журналланы редакцияларыны, «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны бла «Къабарты-Малкъар» ГТРК-ны , «КБР-инфо» информация агентствону, «Элбрус» китап басманы коллективлери **ГУРТУЛАНЫ Расулгъа** атасы **ГУРТУЛАНЫ Солтанбекни** жашы **Салих** ёлгенине бушуу этгенлерин билдирип, къайгъы сёз береди.

«Заман» газетни редакциясыны коллективи фахмулу жазыучу эм журналист, Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни, Калмукъ Республиканы да халкъ поэти, КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу **ГУРТУЛАНЫ Солтанбекни** жашы **Салих** ёлгенине уллу бушуу этгенин билдиреди эмда аны жуукъларына бла ахлуларына къайгъы сёз береди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Культура министерствосуну, «КъМР-Медиа» ГКУ-ну, КъМР-ни Жазыучуларыны союзуну, КъМР-ни Журналистлерини союзуну, «Минги-Тау», «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошхамахо», «Солнышко», «Нур, «Нюр» журналланы, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Горянка», «Советская молодёжь» республикалы газетлени редакцияларыны, «Элбрус» китап басманы, «КБР-инфо» информация агентствону коллективлери **ДОДУЛАНЫ Тауканны** жашы **Аскерге** анасы **ДОДУЛАНЫ (АППАЙЛАНЫ) Къазийни** къызы **Баблина** ёлгенине бушуу этгенлерин билдирип, къайгъы сёз береди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редакторну орунбасары
ТЕКУЛАНЫ Хауа

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмегге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм аслампы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ийыкъгъа юч кере чыгъады - **геююрге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салынгланды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кучукланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасары;
Бийчеккуланы Жаннет - (1,2-чи бетле), Баллиланы Феруза- (3,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 1236 экз. Заказ № 1287
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫЙ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru